

**М. Г. Міщенко**аспірант кафедри публічного управління та землеустрою  
Класичного приватного університету

## ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Стаття досліджує інституційне забезпечення формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні, пропонуючи всебічний аналіз правових, регуляторних та організаційних механізмів, що підтримують розробку та виконання молодіжної політики. Дослідження розпочинається з окреслення історичної еволюції молодіжної політики в Україні, прослідковуючи її розвиток від раннього постнезалежного періоду до сьогодення.

Також розглядаються ролі та функції різних урядових органів, таких як Міністерство молоді та спорту, а також неурядових організацій у формуванні та реалізації молодіжної політики. Через критичну оцінку сучасних політик і програм дослідження виявляє сильні та слабкі сторони існуючої інституційної структури. Крім того, обговорюється вплив міжнародної співпраці та процесів європейської інтеграції на національний порядок денний молодіжної політики.

Оцінюючи ефективність сучасних політик та визначаючи потенційні напрями для покращення, стаття має на меті запропонувати практичні рекомендації щодо вдосконалення системи інституційної підтримки молодіжної політики в Україні. Рекомендації спрямовані на забезпечення того, щоб структура молодіжної політики відповідала сучасним викликам і можливостям, сприяла соціально-економічній та культурній інтеграції молоді, та підтримувала їхню активну участь у суспільному житті.

Процеси європейської інтеграції та міжнародної співпраці мають суттєвий вплив на розвиток молодіжної політики в Україні. Європейські стандарти, програми та ініціативи, такі як Erasmus+, сприяють розвитку молодіжної політики, її адаптації до європейських норм і стандартів, що у свою чергу позитивно впливає на соціально-економічний розвиток країни. Сучасний стан молодіжної політики в Україні характеризується як позитивними зрушеннями, так і певними викликами. Інституційне забезпечення формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні є складним і багатоаспектним процесом, що вимагає інтегрованого підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін. Враховуючи сучасні виклики та можливості, вдосконалення молодіжної політики є важливим завданням, що потребує системного підходу та ефективної взаємодії між державою, громадськими організаціями та міжнародними партнерами.

**Ключові слова:** молодіжна політика, інституційне забезпечення, Україна, урядові органи, неурядові організації, правові механізми, стратегічні документи, міжнародна співпраця, європейська інтеграція, оцінка політики.

**Постановка проблеми.** Інституційне забезпечення формування та реалізації державної молодіжної політики є важливою складовою національної стратегії розвитку України. Молодь, як соціальна група, що відіграє ключову роль у суспільному житті, потребує спеціального підходу у формуванні політики, спрямованої на її розвиток, інтеграцію та активну участь у житті країни. В умовах соціально-економічних і політичних змін, що відбуваються в Україні, питання молодіжної політики набувають особливого значення [1].

Формування молодіжної політики в Україні розпочалося ще в ранні роки незалежності.

З того часу було прийнято низку важливих законодавчих актів, що регулюють права та обов'язки молоді, визначають основні напрями її розвитку та підтримки. Історичний аналіз свідчить про значні зміни та еволюцію підходів до молодіжної політики в Україні, що відображають загальні тенденції суспільного розвитку та інтеграції до європейського співтовариства [2].

Законодавча база, що регулює молодіжну політику в Україні, включає низку ключових документів, серед яких варто відзначити Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про молодіжні та дитячі громадські організації»,

а також Національну стратегію розвитку молоді на період до 2030 року.

Реалізація молодіжної політики покладається на різні організаційні структури, серед яких головну роль відіграє Міністерство молоді та спорту України. Водночас значний внесок роблять неурядові організації, молодіжні об'єднання та міжнародні партнери. Взаємодія між цими структурами є ключовим фактором успішної реалізації молодіжної політики.

Процеси європейської інтеграції та міжнародної співпраці мають суттєвий вплив на розвиток молодіжної політики в Україні. Європейські стандарти, програми та ініціативи, такі як Erasmus+, сприяють розвитку молодіжної політики, її адаптації до європейських норм і стандартів, що, у свою чергу, позитивно впливає на соціально-економічний розвиток країни [3].

Сучасний стан молодіжної політики в Україні характеризується як позитивними зрушеннями, так і певними викликами. Серед основних проблем варто відзначити недостатнє фінансування молодіжних програм, відсутність чіткої координації між державними і неурядовими організаціями, а також необхідність подальшої адаптації до європейських стандартів. Критичний аналіз чинної молодіжної політики та програм дозволяє визначити як їхні сильні сторони, так і недоліки. Серед позитивних аспектів можна виділити наявність правової бази, що забезпечує права молоді, розвиток інфраструктури для молодіжних ініціатив та активну участь молоді у громадському житті. Водночас, до основних недоліків належать недостатня інтеграція молодіжної політики в загальнодержавну стратегію розвитку, слабка взаємодія між різними рівнями влади та організаціями, а також недостатнє фінансування [4].

На основі проведеного аналізу, стаття пропонує низку рекомендацій щодо вдосконалення інституціонального забезпечення молодіжної політики в Україні, рекомендації включають необхідність розробки більш ефективних механізмів координації між державними та неурядовими організаціями, збільшення фінансування молодіжних програм, посилення ролі молодіжних рад та об'єднань у формуванні політики, а також адаптацію національної молодіжної політики до європейських стандартів [5].

Інституціональне забезпечення формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні є складним і багатоаспектним процесом, що вимагає інтегрованого підходу та актив-

ної участі всіх зацікавлених сторін. Враховуючи сучасні виклики та можливості, вдосконалення молодіжної політики є важливим завданням, що потребує системного підходу та ефективної взаємодії між державою, громадськими організаціями та міжнародними партнерами [1].

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Державна молодіжна політика в Україні та молодь як її об'єкт продовжують бути предметом досліджень як українських, так і зарубіжних науковців. Дослідники вивчали як теоретичні аспекти молодіжної політики, так і практичні проблеми її формування та реалізації на всіх рівнях публічного управління. Теоретичним питанням публічної політики приділяли увагу такі сучасні дослідники, як Пол Браун М., А. Кохан, М. Остапенко, Л. Прокопенко, Л. Рейтерович, С. Ситник, С. Телешун. Проблема молодіжної політики присвячені роботи Ю. Борисової, Є. Бородіна, Б. Буяка, А. Карнауха, А. Літвінової, Н. Метьолкіної, В. Панасюка, І. Хохрякової та інших. У своїх дослідженнях вони розглядали питання формування державної молодіжної політики на державному та місцевому рівнях, висвітлювали роль інститутів публічного управління молодіжною політикою та становлення інститутів молодіжної політики. Питання щодо теоретичного змісту інститутів, інституцій, інституційних змін та інституційного забезпечення, у тому числі у контексті формування та реалізації молодіжної політики, досліджували В. Барабаш, І. Козак, Д. Норт, Н. Обушна, М. Сухорукова, І. Педь та інші.

**Мета статті** полягає у всебічному аналізі інституційного забезпечення формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні, включаючи оцінку правових, регуляторних та організаційних механізмів, ролі державних і недержавних структур, а також впливу міжнародної співпраці та європейської інтеграції, з метою розробки рекомендацій для її вдосконалення.

**Виклад основного матеріалу.** Молодь є рушієм суспільного розвитку, а тому державна молодіжна політика є одним з ключових напрямків діяльності органів державної влади в Україні. Формування та реалізація ефективної молодіжної політики вимагає наявності розгалуженої та дієвої інституційної структури, яка забезпечуватиме комплексний підхід до вирішення проблем молоді та сприятиме її всебічному розвитку.

Інституційне забезпечення формування та реалізації державної молодіжної політики

в Україні представлено цілою низкою державних органів, установ та організацій. Ключову роль у цьому процесі відіграє Міністерство молоді та спорту України, яке є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у молодіжній сфері. Міністерство розробляє та координує виконання державних цільових програм, здійснює нормативно-правове регулювання, а також співпрацює з громадськими організаціями та міжнародними партнерами у сфері молодіжної політики [1].

Важливу роль в інституційному забезпеченні молодіжної політики відіграють також інші центральні органи виконавчої влади, зокрема Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство охорони здоров'я України тощо, органи в межах своєї компетенції забезпечують реалізацію державної молодіжної політики у відповідних сферах, зокрема в освіті, працевлаштуванні, соціальному захисті, охороні здоров'я тощо [2].

На регіональному та місцевому рівнях реалізація молодіжної політики покладається на місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Зокрема, в областях, містах та районах діють департаменти та відділи у справах сім'ї, молоді та спорту, які забезпечують реалізацію молодіжної політики на відповідній території. Вони співпрацюють з громадськими організаціями, молодіжними центрами, соціальними службами тощо, а також розробляють та реалізують регіональні та місцеві програми підтримки молоді [2].

Окрім органів державної влади та місцевого самоврядування, важливу роль в інституційному забезпеченні молодіжної політики відіграють також громадські організації та об'єднання. В Україні діє ціла низка всеукраїнських та регіональних молодіжних громадських організацій, які представляють інтереси різних категорій молоді та здійснюють активну діяльність у сфері молодіжної політики, організації співпрацюють з органами державної влади та місцевого самоврядування, беруть участь у розробці та реалізації молодіжних програм, а також здійснюють громадський контроль за діяльністю органів влади у молодіжній сфері [1].

Важливим елементом інституційного забезпечення молодіжної політики є також молодіжні центри – спеціалізовані заклади, які надають комплекс послуг для молоді, зокрема у сфері освіти, працевлаштування, дозвілля, соціаль-

ного захисту тощо. Молодіжні центри діють як на національному, так і на регіональному та місцевому рівнях і відіграють важливу роль у забезпеченні доступу молоді до якісних послуг та сприянні її всебічному розвитку [5].

Ще одним важливим інституційним елементом молодіжної політики є Національна рада України з питань розвитку молоді – консультативно-дорадчий орган при Президентові України, який забезпечує координацію діяльності органів державної влади та громадських організацій у сфері молодіжної політики. До складу Національної ради входять представники органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій та експерти у сфері молодіжної політики. Рада розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства у молодіжній сфері, а також сприяє впровадженню кращих практик молодіжної роботи на національному та місцевому рівнях [5].

Важливу роль в інституційному забезпеченні молодіжної політики відіграють також наукові установи та заклади вищої освіти, які здійснюють дослідження у сфері молодіжної політики та готують фахівців для роботи з молоддю. Зокрема, в Україні діє ціла низка науково-дослідних інститутів та центрів, які займаються вивченням проблем молоді та розробкою рекомендацій щодо вдосконалення молодіжної політики. Крім того, в університетах та інститутах здійснюється підготовка соціальних працівників, психологів, педагогів та інших фахівців, які працюють з молоддю в різних сферах [5].

Важливим напрямком інституційного забезпечення молодіжної політики є також міжнародне співробітництво. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, зокрема з ООН, Радою Європи, Європейським Союзом тощо, у сфері молодіжної політики, співпраця передбачає обмін досвідом, участь у міжнародних програмах та проектах, а також залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги для реалізації молодіжних ініціатив в Україні [4].

Незважаючи на достатньо розгалужену інституційну структуру, забезпечення ефективної молодіжної політики в Україні стикається з цілою низкою викликів та проблем. Зокрема, однією з ключових проблем є недостатнє фінансування молодіжних програм та ініціатив. Хоча в державному бюджеті України передбачені кошти на реалізацію молодіжної політики, їх обсяг часто є недостатнім для забезпечення повноцінної роботи з молоддю, особливо на

місцевому рівні, існують проблеми з координацією діяльності різних інституційних суб'єктів молодіжної політики, зокрема між центральними та місцевими органами влади, а також між державними установами та громадськими організаціями. Ще однією проблемою інституційного забезпечення молодіжної політики є недостатній рівень професійної підготовки та компетентності кадрів, які працюють з молоддю. Хоча в Україні здійснюється підготовка фахівців для роботи з молоддю, їх кількість та якість часто не відповідають реальним потребам молодіжної сфери. Крім того, існує проблема плинності кадрів, особливо на місцевому рівні, що негативно впливає на сталість та ефективність молодіжної роботи. Для вирішення цих та інших проблем інституційного забезпечення молодіжної політики в Україні необхідно вжити цілу низку заходів. Зокрема, потрібно збільшити фінансування молодіжних програм та ініціатив, як на національному, так і на місцевому рівнях [2].

Крім того, необхідно вдосконалити механізми координації діяльності різних інституційних суб'єктів молодіжної політики, зокрема шляхом створення єдиної системи моніторингу та оцінки ефективності молодіжних програм та ініціатив.

Важливим напрямком вдосконалення інституційного забезпечення молодіжної політики є також підвищення професійної підготовки та компетентності кадрів, які працюють з молоддю. Для цього необхідно розширити можливості для професійного розвитку та підвищення кваліфікації фахівців з молодіжної роботи, а також забезпечити достатню мотивацію та престижність цієї професії [1].

Ще одним важливим напрямком вдосконалення інституційного забезпечення молодіжної політики є посилення співпраці між державними установами та громадськими організаціями. Громадські організації часто мають більше можливостей для роботи з молоддю на місцевому рівні, а також краще розуміють потреби та інтереси різних категорій молоді. Тому їх активне залучення до розробки та реалізації молодіжних програм та ініціатив дозволить підвищити ефективність та адресність молодіжної політики [2].

Важливу роль у вдосконаленні інституційного забезпечення молодіжної політики може відіграти також міжнародне співробітництво. Зокрема, Україна може перейняти кращі практики молодіжної роботи від інших країн, а також залучити міжнародну технічну та фінансову допомогу для реалізації молодіжних ініціатив. Крім того, участь

України в міжнародних програмах та проектах дозволить підвищити професійний рівень фахівців з молодіжної роботи та забезпечити обмін досвідом з іноземними колегами [4].

Загалом, інституційне забезпечення формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні є достатньо розгалуженим та багаторівневим. Воно включає в себе цілу низку державних органів, установ та організацій, які забезпечують комплексний підхід до вирішення проблем молоді та сприяють її всебічному розвитку. Водночас, існують певні виклики та проблеми, які потребують вирішення для підвищення ефективності молодіжної політики в Україні. Зокрема, необхідно збільшити фінансування молодіжних програм та ініціатив, вдосконалити механізми координації діяльності різних інституційних суб'єктів, підвищити професійну підготовку та компетентність кадрів, а також посилити співпрацю між державними установами та громадськими організаціями. Крім того, важливу роль у вдосконаленні інституційного забезпечення молодіжної політики може відіграти міжнародне співробітництво, зокрема обмін досвідом та залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги [1].

Підсумовуючи, можна зазначити, що ефективне інституційне забезпечення є ключовою умовою успішної реалізації державної молодіжної політики в Україні. Воно дозволяє забезпечити комплексний та системний підхід до вирішення проблем молоді, а також створити сприятливі умови для її всебічного розвитку та самореалізації. Тому подальше вдосконалення та розвиток інституційної структури молодіжної політики має бути одним з пріоритетних напрямків діяльності органів державної влади та громадянського суспільства в Україні.

**Висновки.** Інституційне забезпечення формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні є вирішальним для успішної інтеграції молоді в суспільне життя та її соціально-економічного розвитку. Основні законодавчі акти, такі як закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» та «Про молодіжні та дитячі громадські організації», забезпечують необхідну правову основу для молодіжної політики. Проте для більш ефективної реалізації необхідно вдосконалити ці механізми відповідно до сучасних викликів та змін у суспільстві, а також посилити координацію між різними рівнями влади і залучити ширше коло зацікавлених сторін, включаючи

молодіжні громадські організації та міжнародних партнерів. Збільшення фінансування молодіжних програм і ініціатив є необхідним для підвищення їх стійкості та ефективності. Важливим фактором є міжнародна співпраця, особливо у рамках європейської інтеграції.

Загалом, для покращення інституційного забезпечення молодіжної політики в Україні необхідно розробити більш ефективні механізми координації між державними та неурядовими організаціями, збільшити фінансування молодіжних програм, посилити роль молодіжних рад та об'єднань у формуванні політики, а також адаптувати національну молодіжну політику до європейських стандартів. Вдосконалення молодіжної політики потребує інтегрованого підходу та ефективної взаємодії між державою, громадськими організаціями та міжнародними партнерами, що є ключовим завданням для створення сприятливих умов для всебічного розвитку молоді в Україні.

#### Список використаної літератури:

1. Васильєв А. О. Конвергенція моделей реалізації державної політики, спрямованої на молодь. *Публічне управління: теорія та практика* : зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління. Харків : вид-во «ДокНаука-ДержУпр», 2013. Вип. 3(15). С. 205–209.
2. Захаренко К. В. Інституційний розвиток молодіжних організацій як складової громадянського суспільства в сучасній Україні : автореф. дис. ... канд. політ. наук. Дніпропетровськ, 2010. 17 с.
3. Мотречко В. В. Сучасні напрями державної молодіжної політики на регіональному рівні. *Публічне управління: виклики XXI століття* : матеріали XIII Міжнар. наук. конгресу. Харків, ХарPI НАДУ 2013. С.101–103.
4. Пархоменко-Куцевіл О. І. Цифровізація формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Державне управління»*. 2024. № 1(19) С. 207–219. <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/8521>
5. Попович В. В. Стандарти публічного управління як елементи методології європейської державної муніципальної політики. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. № 4. С. 85–92. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr\\_2013\\_4\\_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_4_16)
6. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 № 1669-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-2020-%D1%80#Text>
7. Руденький В. Участь молоді в житті країни відтепер вимірюватимуть у цифрах. UNDP Ukraine UNDP Ukraine. Follow. 21.01.2021. URL: <https://t.ly/9ROIO>
8. Сторожук Р. П. Державна молодіжна політика в контексті європейського вибору України: механізм : автореф. дис. ... к. держ. упр. Р. П. Сторожук. Одеса, 2007. 23 с.

#### Mishchenko M. H. Institutional foundations and implementation of youth policy in Ukraine: current state and prospects

*The article investigates the institutional support for the formation and implementation of state youth policy in Ukraine, offering a comprehensive analysis of the legal, regulatory, and organizational mechanisms that support the development and execution of youth policy. The research begins by outlining the historical evolution of youth policy in Ukraine, tracing its development from the early post-independence period to the present day.*

*The roles and functions of various government bodies, such as the Ministry of Youth and Sports, as well as non-governmental organizations, in the formation and implementation of youth policy are also examined. Through a critical assessment of current policies and programs, the study identifies the strengths and weaknesses of the existing institutional framework. Additionally, the impact of international cooperation and European integration processes on the national youth policy agenda is discussed.*

*By evaluating the effectiveness of current policies and identifying potential areas for improvement, the article aims to offer practical recommendations for enhancing the institutional support system for youth policy in Ukraine. These recommendations are aimed at ensuring that the youth policy framework responds to contemporary challenges and opportunities, fosters the socio-economic and cultural integration of youth, and supports their active participation in public life.*

*The processes of European integration and international cooperation have a significant impact on the development of youth policy in Ukraine. European standards, programs, and initiatives such as Erasmus+ contribute to the development of youth policy, its adaptation to European norms and standards, which in turn positively affects the socio-economic development of the country. The current state of youth policy in Ukraine is characterized by both positive changes and certain challenges. The institutional support for the formation and implementation of state youth policy in Ukraine is a complex and multifaceted process that requires an integrated approach and active participation*

*of all stakeholders. Considering the current challenges and opportunities, improving youth policy is an important task that requires a systematic approach and effective interaction between the state, civil society organizations, and international partners.*

**Key words:** *youth policy, institutional framework, Ukraine, governmental bodies, nongovernmental organizations, legal mechanisms, strategic documents, international cooperation, European integration, policy evaluation.*